

**ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАУЧНОТО ЖУРИ**

за провеждане на конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ за нуждите на Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

СТАНОВИЩЕ

За научната продукция и преподавателската дейност на доц. дн Мария Пиргова, участник в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.3. Политически науки (Политология – Политически системи и институции), обн. в Държавен вестник бр. 25/26.03.2019 г.

от проф. д-р Борис Филипов Манов
(ЮЗУ „Неофит Рилски”, катедра „Философски и политически науки”)

Становището е изготвено в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и съгласно Заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ № Роо 38-236/21.05.2019 г.. Становището е възложено с решение на членовете на научното жури за провеждане на процедурата - Протокол №1/10.06.2019 г.

Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т.5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с кандидата, участващ в конкурса за професор, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по този конкурс.

I. Обща характеристика на трудовете на участника в конкурса.

Научните трудове, предложени от единствения кандидат доц. дн Мария Пиргова отразяват тематичното направление на конкурса: Политически науки (Политология – Политически системи и институции), поради което могат да бъдат приети за рецензиране. Кандидатката е представила 7 публикации, от които 1 монография „Проблемни полета в политологията“ (УИ „Св. Климент Охридски“, 2018. ISBN 978-954-07-4562-6), другите са студии и статии, една в съавторство, придружена от разделителен протокол.

Представените публикации не повтарят публикациите за придобиване на научната степен „доктор на науките“ и за заемане на академичната длъжност „доцент“ и отговорят на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“.

Извън представените за рецензиране трудове научната продукция на кандидатката включва множество публикации: 2 монографии, едната от които има второ, преработено и допълнено издание, 1 книга с авторски текстове и, което трябва специално да се отбележи, - 1 университетски учебник, студии и статии, като част от тях са издадени на английски, руски и френски езици в авторитетни издателства, вкл. отразявани в международните бази данни с научна информация или са от участие в значими научни форуми.

II. Кратки биографични данни и научно развитие на кандидата.

Кандидатката завършва висше образование (магистър) в МГУ „М.В. Ломоносов” през 1977 г.. След това има специализации по различни аспекти на политологичната наука

в университетите в Лайпциг (1985/86 г.), Тюбинген (1992/93 г.) и Саарбрюкен (1996 г.). Професионалната ѝ кариера е свързана главно със СУ „Св. Кл. Охридски“: преминава длъжностите специалист (1977 г.), асистент (1980 г.) и доцент (1998 г.), от 1990 г. е „доктор“, а от 2018 г. – „доктор на науките“.

Преподавателската и научната реализация на доц. дн Мария Пиргова обхваща различни аспекти на политологичното познание като е фокусирана главно в проблематиката на политическите системи и институции, а редица от нейните публикации са цитирани от български и чуждестранни изследователи. Паралелно с непосредствените си задължения в СУ „Св. Кл. Охридски“ тя е преподавала и в други университети в страната и е участвала, включително като ръководител, в редица национални и международни проекти.

Доц. М. Пиргова се отличава и като продуктивен педагог. Тя е ръководител на трима успешно защитили докторанти, организатор и водещ на студентски семинари, работи активно със Студентския клуб на политолога при СУ „Св. Кл. Охридски“.

Важно е да се изтъкне, че доцент Пиргова има значително присъствие в политическия живот на страната – като експерт, анализатор, парламентарен секретар на МС, съветник на Президента на РБ по политически и конституционни въпроси, участие в различни формати на демократичния изборен процес. Осъществявала е успешна административно-управленска и консултантска дейност. Кандидатката членува в редколегии на научни списания, в професионални и неправителствени организации, проявява завидна и видима обществена и публицистична активност: участник в телевизионни и радиодискусии и в аналитични предавания, има стотици публикации в периодичния печат по проблемите на текущите политически процеси в страната и света.

III. Основни моменти в научните трудове на кандидата.

Публикациите, предложени за рецензиране, са по проблематика, която напълно отговаря на изискванията на конкурса. В основната част от тях се разглеждат теми и проблеми, изясняващи същността на политиката като социално явление, нейната „предистория“ и история, съвременните ѝ прояви, системата, структурата и субектите на политиката, тяхната роля в съвременния политически живот на обществото. На такава проблематиката са и монографиите, като концентриран израз на търсенията на доц. дн М. Пиргова намират в последната от тях – „Проблемни полета в политологията“.

В научните изследвания на кандидатката могат да се очертаят **няколко проблемни области**. Първата обхваща най-общи, фундаментални аспекти на теорията и методологията на политологията, чието поставяне и изясняване, от една страна, е показател за „смелостта“ (тъй като не са много авторите в българското политологично „пространство“, които си поставят подобни задачи) и за „квалификационното“ ниво на Пиргова, а от друга – е предпоставка за изграждането на теоретична и методологична основа за формирането на нейна собствена „визия“ за същността и задачите на политологията като наука.

Втората проблемна област е „концептуално-съдържателна“. В нея са „разположени“ основните изследователски интереси и постижения на кандидатката. В множество публикации се обосновават и разгръщат вижданията на доц. М. Пиргова от най-общите въпроси за същността на политическото, през такива изясняващи неговите

прояви в съвременния свят, до разглеждането на конкретни „злободневни“ теми на българския и международния политически живот.

В тази връзка се очертава и третият проблемен кръг в научните изследвания на кандидатката, който е свързан с изясняването на „технологията“ и „механизмите“ на „правенето“ на политиката и на политическото „действие“.

Така представена научната продукция на доц. Пиргова ни показва един задълбочен изследовател, който „обединява“ „високата“ теория с „наболелите“ проблеми на актуалната политическа практика, при което и в поставянето на въпросите, и при предлагането на възгледи за тяхното решаване личат собствени, ясни и последователно прокаранавани авторов подход и позиция.

3.1. Очертаната характеристика на изследователския подход на М. Пиргова се проявява в своята пълнота в представената като хабилитационен труд монография „Проблемни полета в политологията“, поради което в становището, ще акцентирам вниманието си върху него.

В методологичен план той е реализиран чрез два методологични „ключа“: „философски“, който през призмата на единството на логическо и историческо очертава по оригинален начин научни полета в политическата наука, които се разглеждат едновременно в историческа и логическа динамика като така връзката между основните понятия, с които се анализира политическият процес се представя в тяхната последователност на разгръщане, от простото властово отношение през държавата до глобализацията.

Тук се проявява действието и на втория „ключ“: авторката обосновава тезата, че за изграждане на научнообоснована, цялостна картина при изучаването на глобалните явления е необходимо прилагането и на специфичен „политологичен“ подход, като основанията за това тя вижда във факта, че този подход е „единственият интердисциплинарен и исторически състоял се в края на 20 –ти и началото на 21- век подход“, и че той, както се показва в монографията, дава възможност да се разкрият и представят основните параметри на политическата логика в глобалните процеси.

В съдържателен план, според мен, могат да се посочат следните същностни аспекти на монографията:

а) на основата на използването на посочените два методологични „ключа“ авторката извежда своето разбиране на политиката като очертава две нейни основни характеристики. Първо, политиката се разглежда от Пиргова като една от формите на социална регулация. Тя е обяснена чрез биологичната, преобразуващата и социалната същност на човека, която се отразява в неговото самосъзнание като в монографията се проследява как политическата регулация исторически се формира и следва развитието на държавните социални форми до епохата на глобалните явления. Показва се, че същностна черта на политиката е, че тя притежава интегриращи, социализиращи, мобилизиращи функции и играе изключителна роля по опазване на сигурността на хората на нивата на тяхното съществуване.

Второ, М. Пиргова схваща политиката като неразривно свързана с властта в обществото. Монографията е подчинена на единен възглед на автора за характера на властта и политиката. Съгласно този възглед, властта представлява асиметрично отношение на неравенство, което се „задвижва“ от фактори като воля и интерес, проявява

се винаги в обществена среда, функционира посредством институции и организации, намира най-завършена форма на своята стабилност в държавата и преживява най-сериозно предизвикателство в процесите на глобализация. Това разбиране е аргументирано последователно в отделните глави на монографията с конкретни автори и исторически примери. В началото е даден отговор на въпросите за обективния характер на властовите отношения и управлението на обществото чрез властта и политическите отношения. Анализирани са ролята на неравенствата и волята във властовите отношения и политическия процес. Разграничени са властовите и силовите полета в социума, които възникват при осъществяване на властта. Тези проблемни полета са концептуализирани като понятия в рамките на политологията и са изследвани като такива в разгръщането на анализа в монографията.

б) в монографията доц. Пиргова формулира и редица свои конкретни схващания за същността на множество политически „феномени“, изграждащи съдържанието на политическото, както в исторически, така, което е особено важно, и в съвременен, актуален план. Тук, според мен, специално внимание заслужава възгледа на Мария Пиргова за „редуцираната демокрация“. Както посочва, тя за пръв път употребява това понятие в своя статия от 2011 г., но в монографията то се доразвива в цялостен възглед. Според този възглед процесът на редуциране на демокрацията е свързан с постигането на частичен консенсус в даден политически елит за временен отказ от пълнотата на действие и върховенството на конституцията и закона и води към фактическо ограничаване на възможностите на демократичните институции и на правата на гражданите, дадени от функционирането на демокрацията. Редуцираната демокрация за доц. Пиргова, означава присвояване на неконституционни пълномощия на една от властите – президентска, изпълнителна или законодателна, като са разкрити и конкретни прояви на процеса на „редуциране“ на демокрацията, включително в България.

3.2. В края на становището, ще посоча, че казаното не изчерпва както основните научни и научно-приложни постижения на монографията, така и не засяга други много важни аспекти в научната работа на доц. дн М. Пиргова, сред които особена значимост, както в теоретичен, така и в конкретно-исторически и практически план имат следните **по-важни идеи и резултати:**

- като работи върху проблема за националния идеал и националния интерес в глобални условия, Пиргова развива и обосновава тезата, че националният идеал и в глобалния свят продължава да бъде свързан със стремежите за мир и благоденствие на конкретните национални общности, въпреки промените във функциите на националните държави, че той се проявява все повече като възможности и условия за участие на националната общност чрез свои представители във вземане на решения, които формират общия интерес на наднационалната общност и са в синхрон с интереса на националната държава-общност;

- друг важен аспект в изследванията на доц. Пиргова е „типологията“ на методологичните подходи към глобализацията, очертаването на спецификата и същността на политологичния подход и неговото последователно прилагане към глобалните явления. Това ѝ дава възможност да покаже политическата логика при анализи на политическите процеси, която, според нея, разкрива факта, че глобалните процеси се подчиняват на политическата власт, а самата тя е подложена на натиска на технологични

и социални явления, характерни за глобалната епоха, като главната тенденция, която може да бъде очертана е вероятността за преход от еднополюсен към многополюсен политически свят. Ролята на политическите регулации в този свят нараства, което според Пиргова, повишава и цената на политическото знание и мислене;

- особен интерес, според мен, представляват идеите на доц. М. Пиргова, развити в нейните работи, изследващи същността на идеологията в съвременния свят, за левите и десните ориентири в идеологическото многообразие. Тя разглежда идеологията като централен конструкт на масовото съзнание, определящ идентификацията на големи групи в обществото и тяхната мобилизация в името на политически каузи, като извежда на преден план констатацията, че в съвременната наука и особено в политическата практика рядко се подчертава факта, че политическите идеологии имат либерална основа. Либералната идеология се плурализира, развивайки своите ценности от една страна към левия спектър в социален план, а от друга към десния консервативен държавен ред. Определящо за съвременното състояние е, че протича процес на нарушаване на либералния баланс, който е резултат от налагането на идеите и практиката на неолиберализма, поради което, според нея, все по-остра става необходимостта от развитието на социалдемократически и на консервативни ценности на класическа либерална основа;

- заслужава да се отбележи и съществуването на редица идеи, свързани с анализа на реалния политически процес в България в годините на „преход“, сред които със своята значимост могат да бъдат посочени изследванията на проблемите на правовата държава, на дейността на българския парламент както във вътрешен, така особено, защото не е „предпочитан“ обект за разглеждане, във международен план, на значението на парламентаризма за политическия живот в страна и за функционирането и развитието на българските политически партии, сред които М. Пиргова отделя специално внимание на БСП.

Преди да премина към заключението ще задам следния въпрос на доцент Пиргова: В своите работи тя развива тезата за зараждането на идеологиите през XVIII и XIX век, че политическите идеологии имат либерална основа, и че в последствие либералната идеология се плурализира, което, както беше посочено, според нея, рядко се подчертава в съвременната политическа наука и практика, развивайки своите ценности от една страна към левия спектър в социален план, а от друга към десния консервативен държавен ред. Това тя прави за да създаде един „линеен“ „спектър“ на политическите идеологии, изграден на базата на отношението „ляво-дясно“, в центъра на който е либерализмът. Възможен ли е, според нея, друг „нелинеен“, а „алтернативен“ модел на идеологическия „спектър“, който се изгражда на основата на съществуването на две фундаментални идеологии: „либерализъм“ – „комунитаризъм (социализъм, комунизъм)“, които и исторически, и съдържателно са относително независими и алтернативни една на друга, и около които, в зависимост от „взаимстването“ и „преливането“ на идеи се изграждат и две/два относително обособени и противоположни идеологически „семейства“ или „спектъра“, което би „снело“ от „дневен ред“ и трудно „удържимото“ определяне на политическите идеологии (а и на политическите партии, програми, политики, практики и т.н.) през призмата „ляво-дясно“ и в исторически, и в актуален план?

IV. Заключение.

Очертаните макар и в най-общ план резултати в предложените от кандидатката научни трудове ми дават основание да направя следните изводи:

а) те разкриват сериозен изследователски подход, който съчетан със стремежа за „собствен поглед“, представят доц. Пиргова като самостоятелно мислещ учен, предлагащ теоретични решения, имащи и сериозни „практически проекции“ в работата ѝ като преподавател, експерт и участник в политическия живот на страната;

б) те показват, че направената от кандидатката самооценка на съдържащите се в тях научни приноси е правомерна и може да бъде приета.

На основата на тези изводи, както и на казаното от мен в настоящото Становище, предлагам на уважаемото научно жури да гласува единодушно **ЗА присъждането на академичната длъжност „Професор“** в професионално направление 3.3. Политически науки (Политология – Политически системи и институции) на доцент доц. дн Мария Пиргова.

V. Декларация. Долуподписаният проф. д-р Борис Манов декларирам, че изпълнявам минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“.

12.08.2019 г.

Гр. София

Подпис:

Проф. д-р Борис Манов